

Warszawa, 28 listopada 2018 r.

Dr hab., prof. UW Dorota Zdunkiewicz-Jedynak
Instytut Języka Polskiego
Wydział Polonistyki UW

OPINIA

O ROZPRAWIE DOKTORSKIEJ MGR ANNY DĄBKOWSKIEJ

„Od prywatnego do publicznego. Zwierzenie jako gatunek mowy”

Rozprawa mgr Anny Dąbkowskiej zatytułowana „Od prywatnego do publicznego. Zwierzenie jako gatunek mowy” sytuuje się w obszarze badań genologicznych. Przedmiot przeprowadzonej w pracy analizy jest w pełni oryginalny. Swój projekt badawczy i wyniki przeprowadzonego badania nad przekształceniami gatunku mowy określanego jako *zwierzenie* Autorka zamyka w 6 rozdziałach pracy liczącej 157 stron.

Jest ona poprawnie skomponowana. Układ treści jest przejrzysty.

We *Wprowadzeniu* (oznaczonym cyfrą I) Autorka zwięźle przedstawia cele badawcze, wskazuje źródła dla pozyskania materiału i określa przyjętą metodologię oraz wykorzystane narzędzia badawcze. Znajdujemy tu informację, że Doktorantka opiera swoje obserwacje na danych słownikowych, danych z Narodowego Korpusu Języka Polskiego, postach wyekscerpowanych z 12 forów internetowych, wykorzystuje również literaturę językoznawczą dotyczącą czasowników mówienia oraz obrazy Google jako materiał uzupełniający. Zakres danych źródłowych uważam za wystarczający i adekwatny do założonego celu rozprawy.

Rozdziały II i III mają charakter teoretyczny. Pierwszy z nich dotyczy kategorii prywatności i jej przekształceń w kontekście współczesnej kultury, czemu towarzyszy

omówienie dostępnych publikacji i diagnoz naukowych dotyczących wspomnianych przemian. Podjęcie tego wątku jest w pełni uzasadnione tematem rozprawy.

Drugi z wymienionych rozdziałów wprowadza czytelnika w obszar podstawowych pojęć współczesnej genologii. Znajdujemy tu przegląd najważniejszych prac z tej dziedziny oraz obecnych w nich sposobów rozumienia kategorii *gatunku mowy*, wreszcie objaśnienie i uporządkowanie stosowanych metod identyfikacji, a także opisu gatunków mowy. Obecność i tego rozdziału pod względem merytorycznym jest w pracy zupełnie naturalna.

W dalszej kolejności następują rozdziały (IV i V) dotyczące bezpośrednio badań własnych Autorki.

Najpierw podjęto w nich analizę *zwierzenia tradycyjnego* – w oparciu o dane korpusowe NKJP, słownikowe i obrazy kolokacyjne wyrazów odnoszących się do badanego gatunku mowy, a także obrazy graficzne, do których dała dostęp wyszukiwarka Google po wpisaniu zapytania o *zwierzenie*.

Później przedmiotem opisu stało się *zwierzenie sieciowe* – wykorzystano tu dane tekstowe z 12 forów internetowych.

Praca jest poprawną i – w ramach przyjętych założeń – kompletną, symetrycznie poprowadzoną pod kątem właściwości treściowych, pragmatycznych, strukturalnych (kompozycyjnych) analizą porównawczą *zwierzenia tradycyjnego* i *zwierzenia sieciowego*, prowadząca do ustalenia, czy „*zwierzenie w sieci* to **alternacyjna odmiana** gatunkowa, którą jednak można traktować jako – możliwy ze względu na nowe medium (jakim jest internet) – **wariant wzorca kanonicznego, rodzaj modyfikacji** *zwierzenia* tradycyjnego, znanego polszczyźnie i polskiej kulturze od dawna, czy może jednak stanowi ono gatunek osobny – **wtórny**”.

Wyprowadzone z analizy wnioski wykazują cechy poprawnego rozumowania. Autorka wydobyła z pozyskanego ze źródeł materiału językowego najważniejsze treściowe, pragmatyczne, strukturalne i stylistyczne cechy *zwierzenia*, podejmując próbę wyodrębnienia wśród nich tych, które właściwe są *zwierzeniu* prototypowemu i tych,

które można przypisać realizacjom gatunkowym mieszczącym się na obrzeżach gatunku. To cenny pomysł badawczy, który lokalizuje rozprawę pod względem metodologicznym w najnowszych teoriach genologicznych, w myśl których przynależność gatunkowa ma charakter stopniowalny.

Naturalną własnością recenzji jest wskazywanie w opiniowanej pracy kwestii dyskusyjnych. W moim odczuciu zakłócone są nieco proporcje między fragmentami rozprawy poświęconymi poszczególnym z wymienionych aspektów opisu gatunkowego. Szczegółowiej Autorka przygląda się cechom treści i okolicznościom pragmatycznym właściwym *zwierzeniu* (np. związanym z relacjami nadawczo-odbiorczymi), nieco ubożej (płycej) na tym tle przedstawiają się analizy poświęcone cechom stylistycznym czy kompozycyjnym. Także materiał dokumentacyjny w postaci cytatów jest w obrębie cech stylistycznych czy kompozycyjnych o wiele uboższy. Części pracy poświęcone wymienionym aspektom pozostawiają więc w czytelniku pewien niedosyt i w wypadku przygotowania pracy do druku wymagałyby w moim przekonaniu rozbudowania.

Za wartościowe i oryginalne metodologicznie uważam wykorzystanie w przeprowadzonej przez Autorkę analizie gatunkowej – profilu kolokacyjnego wyrazów nazywających gatunek (*zwierzać się*). Do jego wygenerowania została wykorzystana baza danych HASK – zaawansowane narzędzie do analizy i wizualizacji łączliwości wyrazów na podstawie korpusu NKJP.

Również na plus można zapisać Autorce ciekawe obserwacje dotyczące pragmatycznych cech gatunkowych wyprowadzone z analizy obrazów Google. Zastosowana procedura badawcza jest o tyle wartościowa, że nie była dotąd stosowana w badaniach nad gatunkami mowy, a jak się wydaje, przyniosła ona w tym wypadku oczekiwany efekt i może być, jak dowiodła Autorka, z powodzeniem stosowana w analizach gatunkowych.

Rozprawę zamykają wnioski i omówienie perspektyw badawczych (oznaczone cyfrą VI). W tej części Doktorantka *explicite* formułuje wniosek, że *zwierzenie* jest kategorią gatunkową rozmytą. Przyjmując taką właśnie interpretację gatunkową, lokalizuje *zwierzenie* na mapie gatunków mowy podobnych oraz syntetycznie

zarysowuje wewnętrzne zróżnicowanie gatunku, traktując *zwierzenie sieciowe* jako adaptacyjny, remediowany wariant gatunku znanego od dawna. Przeniesienie *zwierzenia* z realu do sieci Autorka odnosi do ogólniejszych procesów kulturowych i współczesnego zjawiska przesuwania się granicy prywatności.

Pod względem językowym i redakcyjnym praca nie wykazuje rażących uchybień.

Beata Łukaszewska-Jedyniak